

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 29ης Απριλίου 2004 *

Στην υπόθεση C-224/02,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Korkein oikeus (Φινλανδία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Heikki Antero Pusa

και

Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 18 ΕΚ,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann, προεδρεύοντα του πέμπτου τμήματος, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, A. La Pergola (εισηγητή) και S. von Bahr, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs,
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την E. Bygglin,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον A. Cingolo, avvocato dello Stato,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την C. O'Reilly και τον P. Aalto,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Φινλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την T. Rynhä, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την C. O'Reilly και τον P. Aalto, κατά τη συνεδρίαση της 25ης Σεπτεμβρίου 2003,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Νοεμβρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με απόφαση της 14ης Ιουνίου 2002, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Ιουνίου 2002, το Korkein oikeus υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 18 ΕΚ.
- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του H. A. Pusa και του τραπεζικού οργανισμού Osuuspankkiien Keskinäinen Vakuutusyhtiö ως προς τον καθορισμό του ανωτάτου ποσού το οποίο μπορεί να κατάσχει η τράπεζα επί της συντάξεως που ο H. A. Pusa λαμβάνει στη Φινλανδία.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

- 3 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ ορίζει:

«Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της.»

- 4 Σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, ΕΚ:

«Εντός του πεδίου εφαρμογής της παρούσας Συνθήκης και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων της, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας.»

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

- 5 Ο ulosottolaki (φινλανδικός νόμος περί της αναγκαστικής εκτελέσεως, στο εξής: νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως) προβλέπει ότι η περιουσία του οφειλέτη, περιλαμβανομένων των μισθών και συντάξεων που λαμβάνει κανονικώς, μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο κατασχέσεως για να εκπληρωθούν οι υποχρεώσεις του οφειλέτη.
- 6 Πάντως, ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως προβλέπει ότι ένα μέρος των αποδοχών δεν υπόκειται σε κατάσχεση. Εφόσον το ποσό αυτό εξαρτάται μεταξύ άλλων από το συνολικό εισόδημα του ενδιαφερομένου, το μη υποκείμενο σε κατάσχεση αυτό μέρος ποικίλλει.
- 7 Το κεφάλαιο 4 του νόμου περί αναγκαστικής εκτελέσεως προβλέπει στο άρθρο 6, παράγραφος 3:

«Αν κατάσχονται μισθοί που καταβάλλονται σε τακτά χρονικά διαστήματα, θα αποκλείεται πάντως από την κατάσχεση τουλάχιστον το ποσό που απαιτείται, όσον αφορά τον οφειλέτη, όπως καθορίζεται από κανονιστική ρύθμιση, μέχρι την επόμενη ημερομηνία καταβολής του μισθού, για τη διαβίωσή του και τη διατροφή της συζύγου του και των τέκνων του, των τέκνων της συζύγου του και των θετών τέκνων που εξαρτώνται από αυτόν [στο εξής: μη υποκείμενο σε κατάσχεση μέρος]».

8 Σύμφωνα με το άρθρο 6 b, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω μέρους 4, το τμήμα των αποκλεισμένων από την κατάσχεση μισθών «υπολογίζεται επί του ποσού που απομένει αφού αφαιρεθεί το επιβεβλημένο από τον νόμο ποσό για την παρακράτηση του φόρου».

9 Το άρθρο 6 a, παράγραφος 1, του ιδίου μέρους 4 προβλέπει:

«Όταν η δυνατότητα προς πληρωμή του οφειλέτη είναι ουσιαδώς μειωμένη λόγω ασθενείας, ανεργίας ή άλλου ειδικού λόγου, το μέρος του μισθού που αποκλείεται της κατασχέσεως πρέπει να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερο, μέχρι νεωτέρας αποφάσεως ή για συγκεκριμένη περίοδο, ενόψει των δόσεων του οφειλομένου μισθού απ' ό,τι το μη υποκείμενο σε κατάσχεση ποσόν βάσει των διατάξεων της παραγράφου 6. Επιβάλλεται να γίνει μνεία της βάσεως καθορισμού του ποσού αυτού στο έγγραφο εκτελέσεως ή στο έγγραφο που συντάσσεται σε ειδική για τον καθορισμό αυτό διαδικασία [...]»

10 Το κεφάλαιο 4 του νόμου περί αναγκαστικής εκτελέσεως προβλέπει, στο άρθρο 7, ότι οι διατάξεις σχετικά με τους μισθούς τυγχάνουν εφαρμογής στις συντάξεις.

11 Εξάλλου, το Βασίλειο της Ισπανίας και η Δημοκρατία της Φινλανδίας συνήψαν, στις 15 Νοεμβρίου 1967, σύμβαση περί αποφυγής της διπλής φορολογήσεως του εισοδήματος και της περιουσίας (στο εξής: σύμβαση κατά της διπλής φορολογήσεως). Το άρθρο 18 της συμβάσεως αυτής προβλέπει:

«[...] οι συντάξεις και λοιπές παρεμφερείς απολαβές, οι καταβαλλόμενες σε κάτοικο συμβαλλομένου κράτους βάσει προηγούμενης απασχολήσεώς του, φορολογούνται μόνο στο κράτος αυτό.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 12 Ο Η. Α. Pusa είναι Φινλανδός υπήκοος. Συνταξιοδοτηθείς, μετώκησε από τη χώρα καταγωγής του και εγκαταστάθηκε στην Ισπανία. Ο Η. Α. Pusa λαμβάνει σύνταξη αναπηρίας στη Φινλανδία, η οποία του καταβάλλεται σε τραπεζικό λογαριασμό του σ' αυτό το κράτος μέλος.
- 13 Με απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2000, ο δικαστικός επιμελητής του Riihimäen kihlakunnanoikeus (πρωτοδικείου του Riihimäki) (Φινλανδία) κατάσχεσε τη σύνταξη του Η. Α. Pusa για να διασφαλισθεί η είσπραξη οφειλής την οποία είχε συνάψει ο Η. Α. Pusa με την Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö.
- 14 Εφόσον ο Η. Α. Pusa υπόκειται στον φόρο εισοδημάτων εκ της συντάξεώς του στην Ισπανία, σύμφωνα με τις διατάξεις της συμβάσεως κατά της διπλής φορολογήσεως, και, επομένως, δεν υπόκειται σε καμία άλλη παρακράτηση φόρου στη Φινλανδία, το κατασχεσίμο μέρος της συντάξεώς του υπολογίστηκε επί του ακαθαρίστου ποσού της συντάξεως αυτής. Κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του νόμου περί αναγκαστικής εκτελέσεως, ο συνταξιοδοτικός οργανισμός υποχρεώθηκε έτσι να παρακρατεί, για τους σκοπούς της εξοφλήσεως του πιστωτή του Η. Α. Pusa, ποσό που αντιστοιχεί στο ένα τρίτο του καθαρού ποσού της χορηγούμενης συντάξεως ή, αν αυτό το καθαρό ποσό δεν υπερβαίνει το ποσό των 5 238 φινλανδικών μάρκων (FIM) μηνιαίως, στα τρία τέταρτα του ποσού που αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ του καθαρού ποσού και του μη υποκειμένου σε κατάσχεση μέρους, το δε μέρος αυτό ανέρχεται σε 97 FIM ημερησίως.
- 15 Ο Η. Α. Pusa άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής. Το Korkein oikeus, διαπιστώνοντας ότι, αν ο φόρος του 19 % που πρέπει να καταβάλλει εκ των υστέρων στην Ισπανία ο Η. Α. Pusa δεν συνυπολογισθεί κατά τον καθορισμό του κατασχεσίμου μέρους της συντάξεώς του, ο ενδιαφερόμενος θα διαθέτει,

μηνιαίως, μόνον ποσό κατώτερο αυτού που θα ελάμβανε αν είχε εξακολουθήσει να διαμένει στη Φινλανδία και διερωτώμενο αν η κατάσταση αυτή συμβιβάζεται με την ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής που διασφαλίζεται στους υπηκόους της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη Συνθήκη ΕΚ, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Εμποδίζει το άρθρο 18 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή άλλος κανόνας του κοινοτικού δικαίου την εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας σύμφωνα με την οποία, επί κατασχέσεως που διενεργείται για την αναγκαστική εκτέλεση δικαστικής αποφάσεως αφορώσας χρηματική οφειλή, το καταβαλλόμενο σε τακτά χρονικά διαστήματα στον οφειλέτη μέρος της συντάξεως, το οποίο μπορεί να κατασχεθεί, καθορίζεται αφού αφαιρεθεί ο παρακρατούμενος εντός του λόγω κράτους μέλους φόρος εισοδήματος, δεδομένου ότι ο φόρος εισοδήματος που ο οφειλέτης κάτοικος άλλου κράτους μέλους υποχρεούται να καταβάλλει εντός του κράτους διαμονής του δεν λαμβάνεται υπόψη προς μείωση του ποσού της συντάξεως, οπότε το δυνάμενο να κατασχεθεί ποσό είναι μεγαλύτερο στην τελευταία αυτή περίπτωση, καθόσον καθορίζεται βάσει του ακαθαρίστου και όχι του καθαρού ποσού της συντάξεως;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 16 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η ιδιότητα του πολίτη της Ενώσεως τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών, η οποία εξασφαλίζει την ίδια νομική μεταχείριση σε όσους εξ αυτών βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους και υπό την επιφύλαξη των ρητά προβλεπομένων εξαιρέσεων [βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-184/99, Grzelczyk, Συλλογή 2001, σ. I-6193, σκέψη 31· της 11ης Ιουλίου 2002, C- 224/98, D'Hoop, Συλλογή 2002, σ. I-6191, σκέψη 28, και της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-148/02, Garcia Avello, Συλλογή 2003, σ. I-11613, σκέψεις 22 και 23).

- 17 Στις καταστάσεις που διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αυτές που άπτονται της ασκήσεως των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη και της ασκήσεως της ελευθερίας κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, την οποία απονέμει το άρθρο 18 ΕΚ (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις Grzelczyk, σκέψη 33· D'Hoop, σκέψη 29, και Garcia Avello, σκέψη 24).
- 18 Κατά το μέτρο που σε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζεται εντός όλων των κρατών μελών η ίδια νομική μεταχείριση με αυτήν της οποίας τυγχάνουν οι ευρισκόμενοι στην ίδια κατάσταση υπήκοοι αυτών των κρατών, θα ήταν ασυμβίβαστο με το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας να είναι δυνατόν να υποστεί ο πολίτης αυτός εντός του κράτους μέλους του οποίου είναι υπήκοος λιγότερο ευμενή μεταχείριση από αυτή της οποίας θα ετύγχανε αν δεν είχε κάνει χρήση των διευκολύνσεων που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας (προαναφερθείσα απόφαση D'Hoop, σκέψη 30).
- 19 Οι διευκολύνσεις αυτές δεν θα μπορούσαν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους αν ο υπήκοος κράτους μέλους μπορούσε να αποτραπεί από τη χρήση τους λόγω κωλυμάτων τα οποία θέτει, κατά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής του, μια κανονιστική ρύθμιση η οποία τον αντιμετωπίζει δυσμενώς λόγω του ότι επωφελήθηκε των διευκολύνσεων αυτών (βλ., κατ' αναλογία, προαναφερθείσα απόφαση D'Hoop, σκέψη 31).
- 20 Εθνική κανονιστική ρύθμιση, η οποία θέτει σε δυσμενή θέση ορισμένους ημεδαπούς απλώς και μόνο διότι άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος συνεπάγεται έτσι άνιση μεταχείριση, η οποία αντιβαίνει στις αρχές στις οποίες βασιίζεται η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, δηλαδή στη διασφάλιση της ίδιας νομικής μεταχειρίσεως κατά την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας (προαναφερθείσα απόφαση D'Hoop, σκέψεις 34 και 35). Τέτοιου είδους κανονιστική ρύθμιση θα μπορούσε να δικαιολογηθεί μόνον αν στηριζόταν σε αντικειμενικά στοιχεία ανεξάρτητα της ιθαγενείας των ενδιαφερομένων και ανάλογα με σκοπό που επιδιώκεται θεμτώσ από το εθνικό δίκαιο (προαναφερθείσα απόφαση D'Hoop, σκέψη 36).

- 21 Συνεπώς, πρέπει να καθοριστεί αν, σε κατάσταση όπως η κατάσταση της κύριας δίκης, ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως θεσπίζει, μεταξύ των Φινλανδών υπηκόων που εξακολουθούν να διαμένουν στη Φινλανδία και αυτών που έχουν εγκατασταθεί στην Ισπανία, διαφορετική μεταχείριση δυσμενή ως προς τους δεύτερους για τον λόγο και μόνον ότι άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας, και, εφόσον αυτό αποδειχθεί, αν η διαφορετική αυτή μεταχείριση μπορεί, ενδεχομένως, να δικαιολογείται σε σχέση με τα κριτήρια που υπομνήστηκαν στη σκέψη 20 της παρούσας αποφάσεως.
- 22 Για να δοθεί στο ερώτημα αυτό απάντηση, πρέπει, προκαταρκτικώς, να διευκρινιστεί ότι, μολονότι, όπως τονίζει η Φινλανδική Κυβέρνηση, το ζήτημα της αναγκαστικής εκτελέσεως για την πληρωμή χρεών εμπίπτει γενικώς στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, εντούτοις τα κράτη μέλη οφείλουν, στο πλαίσιο ασκήσεως αυτής της αρμοδιότητας, να τηρούν το κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα δε τις διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών όπως θεσπίζεται με το άρθρο 18 ΕΚ (βλ., κατ' αναλογία, τις αποφάσεις της 23ης Νοεμβρίου 2000, C-135/99, Elsen, Συλλογή 2000, σ. I-10409, σκέψη 33, και Garcia Avello, προαναφερθείσα, σκέψη 25).
- 23 Εν προκειμένω, συνομολογείται ότι το αιτούν δικαστήριο τόνισε ότι, για να καθοριστεί το υποκείμενο σε κατάσχεση μέρος της συντάξεως που καταβάλλεται κανονικώς στη Φινλανδία, ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως προβλέπει ρητώς την αφαίρεση του φόρου εισοδήματος που παρακρατείται στη Φινλανδία, αλλά όχι την αφαίρεση του φόρου που ο δικαιούχος της συντάξεως αυτής πρέπει να καταβάλει μεταγενέστερα επί της συντάξεως στο κράτος μέλος όπου διαμένει.
- 24 Συναφώς, πρέπει, πρώτον, να τονιστεί ότι μόνον το γεγονός ότι ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως δεν προβλέπει ότι ο φόρος που θα επιβληθεί μεταγενέστερα επί της συντάξεως που καταβάλλεται κανονικώς πρέπει να αφαιρεθεί από τη σύνταξη αυτή προκειμένου να καθοριστεί το προς κατάσχεση μέρος του δεν συνεπάγεται διαφορετική μεταχείριση αντιβαίνουσα στο κοινοτικό δίκαιο.

- 25 Πράγματι, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής και τις γραπτές παρατηρήσεις που υπέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου η Φινλανδική Κυβέρνηση, προβλέποντας ότι οι κανονικώς καταβαλλόμενες συντάξεις μπορούν να κατασχεθούν, αλλά μόνο μέχρι ορισμένου ποσοστού, ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως σκοπεί συγχρόνως στη διασφάλιση της ασκήσεως του δικαιώματος των πιστωτών για κάλυψη των οφειλομένων ποσών και στη διασφάλιση ότι η κατάσχεση δεν στερεί τον οφειλέτη από ένα ελάχιστο εισόδημα και, ενδεχομένως, από το ελάχιστο βιοτικό επίπεδο που θεωρείται ότι αντιπροσωπεύει το μη υποκείμενο σε κατάσχεση μέρος.
- 26 Οι σκοποί αυτοί, σχετικά με τη δυνατότητα του οφειλέτη να αποκλείει ένα περιορισμένο μέρος των μηνιαίων εσόδων του από το δικαίωμα ικανοποίησης των αξιώσεων των πιστωτών του, σε βαθμό που να του διασφαλίζει ένα ελάχιστο εισόδημα, μπορούν να δικαιολογήσουν, όπως υποστηρίζει η Φινλανδική Κυβέρνηση, ότι το κατασχεσίμο μέρος της συντάξεως καθορίζεται σε σχέση μόνο με το ποσό το οποίο πράγματι καταβάλλεται στον ενδιαφερόμενο άνευ κατασχέσεως, δηλαδή αποκλείοντας από το ποσό αυτό, μεταξύ άλλων, το ποσό του φόρου που παρακρατείται στην πηγή.
- 27 Για τον ίδιο λόγο, δεν μπορεί κατ' αρχήν να προσαφθεί στον Φινλανδό νομοθέτη ότι δεν προέβλεψε, στον νόμο περί αναγκαστικής εκτελέσεως, τον εκ των προτέρων συνυπολογισμό φορολογικής οφειλής η οποία, εφόσον δεν έχει ακόμη καταστεί απαιτητή, δεν απειλεί συνεπώς επί του παρόντος το δικαίωμα του ελαχίστου εισοδήματος το οποίο σκοπεί να διασφαλίσει στον ενδιαφερόμενο οφειλέτη ο εν λόγω νόμος.
- 28 Όπως ορθώς ισχυρίζεται η Φινλανδική Κυβέρνηση, αν τούτο δεν ίσχυε, θα προέκυπτε αδικαιολόγητη προσβολή των δικαιωμάτων των πιστωτών, την προστασία των οποίων σκοπεί επίσης νομοτύπως να διασφαλίσει ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως.

- 29 Αντιθέτως, επιβάλλεται η διαπίστωση, δεύτερον, ότι ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως δεν μπορεί, άνευ παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου, να αποκλείσει κάθε συνυπολογισμό του οφειλομένου στο κράτος μέλος διαμονής φόρου, όταν ο φόρος αυτός καθίσταται πράγματι απαιτητός και επηρεάζει συνελπώς σε αντίστοιχο βαθμό το πραγματικό επίπεδο των πόρων που διαθέτει ο οφειλέτης και, μεταξύ άλλων, την ικανότητά του να αντιμετωπίσει τις βιοτικές ανάγκες του.
- 30 Πράγματι, πρέπει να υπομνηστεί, όπως διαπίστωσε το αιτούν δικαστήριο, ότι, αν δεν ληφθεί υπόψη ο εν λόγω φόρος στην περίπτωση του H. A. Pusa, ο οποίος διαμένει στην Ισπανία και υποβάλλεται εκεί σε φόρο επί της συντάξεώς του δυνάμει της συμβάσεως κατά της διπλής φορολογήσεως, ο H. A. Pusa θα διαθέτει για το εν λόγω οικονομικό έτος, μετά την κατάσχεση και την αφαίρεση του φόρου επί της συντάξεώς του, ποσό κατώτερο αυτού που θα διέθετε αν εξακολούθουσε να διαμένει στη Φινλανδία.
- 31 Από την τελευταία αυτή διαπίστωση προκύπτει ότι, αν ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ουδόλως επιτρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο ούτως καταβαλλόμενος από τον H. A. Pusa στην Ισπανία φόρος, η διαφορετική αυτή μεταχείριση θα έχει βέβαιη και αναπόφευκτη συνέπεια να υποστεί ο H. A. Pusa δυσμενή διάκριση λόγω του ότι άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στα κράτη μέλη, που του διασφαλίζει το άρθρο 18 ΕΚ.
- 32 Πράγματι, μεταφέροντας την κατοικία του στην Ισπανία, ο ενδιαφερόμενος χάνει αυτομάτως, κατ' εφαρμογήν του ιδίου του νόμου περί αναγκαστικής εκτελέσεως στον οποίο εξακολουθεί να υπόκειται σε περίπτωση κατασχέσεως της συντάξεώς του στη Φινλανδία και λαμβανομένης υπόψη της συμβάσεως κατά της διπλής φορολογήσεως, το πλεονέκτημα που αποτελεί γι' αυτόν ο συνυπολογισμός του φόρου που καταβάλλει επί της συντάξεως αυτής για να καθοριστεί ποιο μέρος της συντάξεως αυτής είναι κατασχέσιμο, τούτο δε λόγω του γεγονότος ότι το κριτήριο του εν λόγω νόμου για να επιτρέπεται ο συνυπολογισμός του ποσού αυτού είναι το κριτήριο της παρακρατήσεως του φόρου στην πηγή, πράγμα το οποίο, όσον αφορά τον ενδιαφερόμενο, απαιτεί ακριβώς να μην μεταφέρει την κατοικία του στην Ισπανία (βλ., κατ' αναλογία, προαναφερθείσα απόφαση *Elsen*, σκέψη 34).

- 33 Εξάλλου, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η διαφορετική μεταχείριση που προκύπτει από τον αποκλεισμό αυτό.
- 34 Πράγματι, το γεγονός ότι αποκλείεται κάθε συνυπολογισμός του οφειλομένου στο κράτος μέλος διαμονής φόρου, όταν ο φόρος αυτός έχει καταστεί απαιτητός και επηρεάζει σε αντίστοιχο βαθμό το πραγματικό επίπεδο των πόρων που διαθέτει ο οφειλέτης και, μεταξύ άλλων, την ικανότητά του να αντιμετωπίζει τις βιοτικές του ανάγκες, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί σε σχέση με τους θεμιτούς σκοπούς που επιδιώκει ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως, όπως εκτέθηκαν στη σκέψη 25 της παρούσας αποφάσεως, εφόσον ο αποκλεισμός αυτός έρχεται μάλιστα σε αντίθεση με τον σκοπό διασφάλισης ενός ελαχίστου εισοδήματος στον οφειλέτη, και μάλιστα του ελαχίστου βιοτικού επιπέδου που αντιστοιχεί στο μη υποκείμενο σε κατάσχεση μέρος.
- 35 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει, κατ' αρχήν, νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κατασχέσιμο μέρος συντάξεως που καταβάλλεται κανονικώς σ' αυτό το κράτος σε οφειλέτη, καθορίζεται αφαιρώντας από τη σύνταξη αυτή την παρακράτηση του καταβλητέου στο εν λόγω κράτος φόρου επί του εισοδήματος, ενώ ο φόρος που πρέπει να καταβάλλει ο δικαιούχος της συντάξεως αυτής μεταγενέστερα επί της συντάξεως αυτής στο κράτος μέλος όπου διαμένει ουδόλως συνυπολογίζεται για τους σκοπούς καθορισμού του κατασχέσιμου μέρους της συντάξεως αυτής, εφόσον η διαφορετική αυτή μεταχείριση συνεπάγεται ότι το ετήσιο εισόδημα μετά τη φορολόγηση της συντάξεως, της οποίας την πραγματική ελεύθερη διάθεση διατηρεί ο οφειλέτης, είναι κατώτερο στη δεύτερη υποθετική υπόθεση.
- 36 Τρίτον, επισημαίνεται πάντως, ότι, με τις ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις, η Φινλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως, και ιδίως το άρθρο 6 α, παράγραφος 1, του μέρους 4, ερμηνεύεται στην πράξη υπό την έννοια ότι οι διατάξεις του επιτρέπουν, στο πλαίσιο εκτιμήσεως της φερεγγυότητας του οφειλέτη, η οποία πραγματοποιείται ανά περίπτωση, να συνυπολογίζεται ο οφειλόμενος σε άλλο κράτος μέλος φόρος καθόσον ο οφειλέτης αυτός υποβάλλει δήλωση συνοδευόμενη από στοιχεία αποδεικνύοντα το πραγματικό ποσό του εν λόγω φόρου καθώς και τις άλλες περιστάσεις που επηρεάζουν τη φερεγγυότητά του. Σύμφωνα με την κυβέρνηση αυτή, ο εν λόγω νόμος χορηγεί μάλιστα σε τελούντα υπό καθεστώς

κατασχέσεως οφειλέτη, μετά την πάροδο ενός έτους, περιόδους κατά τις οποίες μπορεί να ανασταλεί εν όλω ή εν μέρει η κατάσχεση προκειμένου να συνυπολογισθεί ο πράγματι καταβληθείς σε άλλο κράτος μέλος φόρος. Πάντως, ο H. A. Pusa δεν έκανε χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρονται με τον νόμο περί αναγκαστικής εκτελέσεως.

- 37 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο να αποφαινεται επί της ερμηνείας εθνικών διατάξεων, αλλά να λαμβάνει υπόψη, στο πλαίσιο της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών δικαστηρίων, το πραγματικό και νομοθετικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται το προδικαστικό ερώτημα, όπως το εξειδικεύει η απόφαση περί παραπομπής (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2001, C-475/99, *Ambulanz Glöckner*, Συλλογή 2001, σ. I-8089, σκέψη 10).
- 38 Επομένως, μόνο στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει το ενδεχομένως βάσιμο της ερμηνείας του νόμου περί αναγκαστικής εκτελέσεως, την οποία υποστήριξε ενώπιον του Δικαστηρίου η Φινλανδική Κυβέρνηση.
- 39 Πάντως, στο μέτρο που, εν προκειμένω, η απόφαση περί παραπομπής αναφέρει η ίδια τον νόμο περί αναγκαστικής εκτελέσεως, ιδίως το άρθρο 6 α, παράγραφος 1, του μέρους 4, και η εν λόγω απόφαση δεν περιλαμβάνει κανένα στοιχείο ικανό να αναιρέσει την υποστηρικθείσα από τη Φινλανδική Κυβέρνηση ερμηνεία, το Δικαστήριο πρέπει να εξετάσει αν το άρθρο 18 ΕΚ απαγορεύει ούτως ερμηνευόμενη εθνική νομοθεσία.
- 40 Συναφώς, πρέπει, κατ' αρχάς, να υπομνηστεί ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 24 έως 28 της παρούσας αποφάσεως, οι θεμτοί σκοποί που επιδιώκει ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως μπορούν να δικαιολογήσουν ότι, για να καθορισθεί το κατασχέσιμο μέρος μιας συντάξεως, η εν λόγω νομοθεσία προβλέπει τον συνυπολογισμό του οφειλομένου επί της συντάξεως αυτής φόρου στο κράτος μέλος όπου διαμένει ο υπό καθεστώς κατασχέσεως τελών οφειλέτης, μόνον αν το ακριβές ποσό του εν λόγω φόρου είναι γνωστό και αν αποδεικνύεται ότι το ποσό αυτό έχει πράγματι καταβληθεί ή πρέπει να καταβληθεί σε καθορισμένη προθεσμία.

- 41 Αντιθέτως, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, το κοινοτικό δίκαιο απαιτεί, όπως επισήμανε στην παράγραφο 30 των προτάσεων του ο γενικός εισαγγελέας, οι σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία λεπτομέρειες συνυπολογισμού του εν λόγω φόρου να είναι τέτοιες ώστε να χορηγούν στον διαμένοντα στην Ισπανία οφειλέτη, σε ετήσια βάση, τη δυνατότητα προσαρμογής του κατασχεσίμου μέρους της συντάξεώς του όπως θα συνέβαινε αν ο φόρος αυτός είχε παρακρατηθεί στη Φινλανδία.
- 42 Στη συνέχεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι προϋπόθεση σύμφωνα με την οποία ο οφειλέτης υποχρεούται να αποδείξει ότι έχει καταβάλει ή πρέπει να καταβάλει σε καθορισμένη προθεσμία, στο κράτος διαμονής του, συγκεκριμένο ποσό ως φόρο επί της συντάξεως, δεν είναι προφανώς δυσανάλογο σε σχέση με τον θεμιτό σκοπό διασφάλισης ότι ο φόρος συνυπολογίζεται, για τους σκοπούς καθορισμού του μερικώς ή πλήρως μη κατασχεσίμου της συντάξεως αυτής, μόνον από τη στιγμή που είναι πράγματι απαιτητός ή έχει καταβληθεί.
- 43 Πράγματι, επιβάλλεται η διαπίστωση, όπως ορθώς υποστηρίζει η Φινλανδική Κυβέρνηση και επισήμανε στις παραγράφους 30 και 31 των προτάσεων του ο γενικός εισαγγελέας, ότι ο οφειλέτης βρίσκεται στην καλύτερη θέση για να προσκομίσει τις αποδείξεις αυτές ταχέως και αξιόπιστα.
- 44 Πάντως, πρέπει να διευκρινιστεί ότι τούτο ισχύει μόνον καθόσον οι εθνικοί κανόνες σε θέματα αποδείξεως δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή την άσκηση του δικαιώματος πρόσφορου συνυπολογισμού του εν λόγω φόρου (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, C-276/01, Steffensen, Συλλογή 2003, σ. I-3735, σκέψη 80).
- 45 Τέλος, προστίθεται ότι, στο μέτρο που ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως προβλέπει ρητώς ότι το κατασχεσίμο μέρος της συντάξεως καθορίζεται βάσει της καθαρής συντάξεως, δηλαδή μετά την παρακράτηση στην πηγή του φόρου στον οποίο υπόκειται ο δικαιούχος της συντάξεως αυτής στη Φινλανδία, η δυνατότητα που έχει ο τελών υπό καθεστώς κατασχεσεως οφειλέτης, να επιτυγχάνει, ως προσαρμογή του κατασχεσίμου μέρους της συντάξεώς του, τον συνυπολογισμό του φόρου που υποχρεούται να καταβάλει στην Ισπανία, δεν μπορεί, όπως ορθώς πρότεινε η Επιτροπή, να εξαρτάται από εκτίμηση που

απόκειται στην ευχέρεια της αρμόδιας για τις κατασχέσεις αρχής. Όπως επισήμανε στη παράγραφο 32 των προτάσεών του ο γενικός εισαγγελέας, το δικαίωμα αυτό πρέπει αντιθέτως να προκύπτει σαφώς από την εν λόγω εθνική νομοθεσία.

46 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η Φινλανδική Κυβέρνηση διευκρίνισε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως βρίσκεται στο στάδιο επανεξετάσεως, το δε αναθεωρημένο κείμενο του θα περιλαμβάνει ακριβώς ρητή διάταξη περί συνυπολογισμού των φόρων που καταβάλλει υποκείμενος στον φόρο μετά την κατάσχεση μέρους των εισοδημάτων του.

47 Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν ο νόμος περί αναγκαστικής εκτελέσεως περιλαμβάνει διατάξεις που ανταποκρίνονται στις διάφορες προϋποθέσεις, οι οποίες διευκρινίστηκαν στις σκέψεις 40 έως 45 της παρούσας αποφάσεως.

48 Λαμβανομένων υπόψη των προηγουμένων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι:

— κατ' αρχήν, το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κατασχέσιμο μέρος συντάξεως καταβαλλόμενης κανονικώς σ' αυτό το κράτος σε οφειλέτη καθορίζεται αφαιρώντας από τη σύνταξη αυτή την παρακράτηση στην πηγή του καταβλητέου στο εν λόγω κράτος φόρου επί του εισοδήματος, ενώ ο φόρος που πρέπει να καταβάλει ο δικαιούχος της συντάξεως αυτής μεταγενέστερα επί της συντάξεως αυτής στο κράτος μέλος όπου διαμένει ουδόλως συνυπολογίζεται για να καθορισθεί το κατασχέσιμο μέρος της συντάξεως αυτής·

— αντιθέτως, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει αυτή την εθνική νομοθεσία αν η νομοθεσία αυτή προβλέπει τον συνυπολογισμό αυτόν, εξαρτώντας τον όμως από την προϋπόθεση ότι ο οφειλέτης αποδεικνύει ότι έχει πράγματι καταβάλει ή υποχρεούται να καταβάλει σε καθορισμένη προθεσμία συγκεκριμένο ποσό ως φόρο εισοδήματος στο κράτος μέλος όπου διαμένει.

Παρ' όλ' αυτά, τούτο ισχύει μόνον καθόσον, πρώτον, το δικαίωμα του εν λόγω οφειλέτη να συνυπολογίζεται ο φόρος αυτός προκύπτει σαφώς από την εν λόγω νομοθεσία, δεύτερον, οι λεπτομέρειες σύμφωνα με τις οποίες γίνεται ο συνυπολογισμός αυτός μπορούν να διασφαλίζουν στον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα να προσαρμόζει, σε ετήσια βάση, το κατασχεσίμο μέρος της συντάξεώς του όπως θα το προσαρμόζε αν ο φόρος αυτός αφαιρούνταν στην πηγή στο κράτος μέλος που έχει θεσπίσει τη νομολογία αυτή και, τρίτον, οι εν λόγω λεπτομέρειες δεν έχουν ως αποτέλεσμα να καθιστούν την άσκηση του δικαιώματος αυτού αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 49 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Φινλανδική και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 14ης Ιουνίου 2002 το *Korkein oikeus*, αποφαινεται:

- 1) Κατ' αρχήν, το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κατασχέσιμο μέρος συντάξεως καταβλλόμενη κανονικώς σ' αυτό το κράτος σε οφειλέτη καθορίζεται αφαιρώντας από τη σύνταξη αυτή την παρακράτηση στην πηγή του καταβλητέου στο εν λόγω κράτος φόρου επί του εισοδήματος, ενώ ο φόρος που πρέπει να καταβάλει ο δικαιούχος της συντάξεως αυτής μεταγενέστερα επί της συντάξεως αυτής στο κράτος μέλος όπου διαμένει ουδόλως συνυπολογίζεται για να καθοριστεί το κατασχέσιμο μέρος της συντάξεως αυτής.

- 2) Αντιθέτως, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει αυτή την εθνική νομοθεσία αν η νομοθεσία αυτή προβλέπει τον συνυπολογισμό αυτόν, εξαρτώντας τον όμως από την προϋπόθεση ότι ο οφειλέτης αποδεικνύει ότι έχει πράγματι καταβάλει ή υποχρεούται να καταβάλει σε καθορισμένη προθεσμία συγκεκριμένο ποσό ως φόρο εισοδήματος στο κράτος μέλος όπου διαμένει. Παρ' όλ' αυτά, τούτο ισχύει μόνον καθόσον, πρώτον, το δικαίωμα του εν λόγω οφειλέτη να συνυπολογίζεται ο φόρος αυτός προκύπτει σαφώς από την εν λόγω νομοθεσία, δεύτερον, οι λεπτομέρειες σύμφωνα με τις οποίες γίνεται ο συνυπολογισμός αυτός μπορούν να διασφαλίζουν στον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα να προσαρμόξει, σε ετήσια βάση, το κατασχέσιμο μέρος της συντάξεώς του όπως θα το προσαρμόζε αν ο φόρος αυτός αφαιρούνταν στην πηγή στο κράτος μέλος που έχει θεσπίσει τη νομολογία αυτή και, τρίτον, οι εν λόγω λεπτομέρειες δεν έχουν ως αποτέλεσμα να καθιστούν την άσκηση του δικαιώματος αυτού αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή.

Jann

Timmermans

Rosas

La Pergola

von Bahr

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Απριλίου 2004.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

V. Skouris